

5 ЈУНИ - СВЕТСКИ ДЕН НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА 2026 ГОДИНА

ЗАБРЗУВАЊЕ НА ОБНОВУВАЊЕТО НА ЗЕМЈИШТЕТО, ОТПОРНОСТ НА СУША И НАПРЕДОК ВО БОРБАТА ПРОТИВ ОПУСТИНУВАЊЕТО

Глобалниот повик за акција во 2026 година

Светскиот ден на животната средина (WED), кој се одбележува секоја година на 5-ти јуни, е најмасовниот меѓународен настан посветен на заштитата на нашата планета. Воспоставен од Генералното собрание на Обединетите нации во 1972 година, а за првпат прославен во 1973 година под слоганот „Само една земја“, овој ден повеќе од половина век е главен катализатор за еколошки промени. Под координирање на Програмата на ОН за животна средина (UNEP), тој секоја година мобилизира милиони луѓе од влади, бизниси, граѓански организации и образовни институции.

Во 2026 година светот се наоѓа во критична точка каде еколошките кризи веќе директно го загрозуваат секојдневието на милијарди луѓе. Овогодинашниот Светски ден на животната средина става силен акцент на три испреплетени закани: **деградацијата на земјиштето, сушата и опустинувањето**. Со цел изнаоѓање итни решенија и забрзување на реставрацијата на природните ресурси, домаќин на централните глобални манифестации во 2026 година е Кралството Саудиска Арабија (со подготовките во Ријад). Овој избор е симболичен, бидејќи регионот на Блискиот Исток е на првата борбена линија против ширењето на пустините и климатските екстреми.

Историски контекст и тројната планетарна криза

Низ децениите, Светскиот ден на животната средина еволуираше од платформа за подигање на свеста во движење за конкретни политички и економски промени. Денес, СДЖС опфаќа широк спектар на теми: од

елиминација на пластичниот отпад и зачувување на биолошката разновидност, до одржлива потрошувачка и енергетска транзиција.

Овој пристап ја одразува реалноста на „тројната планетарна криза“:

- Кризата со климатските промени.
- Кризата на природата и загубата на биодиверзитетот.
- Кризата со загадувањето и акумулацијата на отпад.

Овие еколошки предизвици не дејствуваат изолирано. Тие се засилуваат меѓусебно, а нивниот најразорен резултат е колапсот на плодното земјиште кои ги загрозува светските екосистеми и безбедноста на храната.

Централна тема за 2026: Факти и алармантни проекции

Фокусот на 2026 година – **забрзување на обновувањето на земјиштето, отпорност на суша и напредок во опустинувањето** – е директен одговор на еколошката статистика која секоја година станува сè позагрижувачка.

- **Моментална состојба:** Според податоците на ОН до **40% од земјиштето во светот е веќе деградирано**. Овој процес на опустинување директно влијае на околу **3,2 милијарди луѓе** на глобално ниво, загрозувајќи половина од светскиот бруто домашен производ (БДП). Најпогодени се руралните заедници и малите земјоделци кои немаат ресурси за прилагодување.
- **Проекции за 2050 година:** Научните модели сугерираат дека до 2050 година **над три четвртини (75%) од светското население ќе биде погодено од суша**, што може да предизвика масовни миграции и сериозен недостиг на вода.
- **Регионално лидерство:** Соочувајќи се со овие проблеми Саудиска Арабија дејствува преку „Саудиската зелена иницијатива“ и „Зелената иницијатива за Блискиот Исток“. Дополнително, преку нивното претседавање со Г20 беше усвоена *Глобалната иницијатива за обновување на земјиштето*, со што земјата гради силен меѓународен моментум кој води и кон Конвенцијата на ОН за борба против опустинувањето (UNCCD) овој декември.

Моќта и придобивките од реставрацијата на природата

Обновувањето на земјиштето има огромен потенцијал да ги пресврти негативните еколошки трендови. Научните истражувања покажуваат дека враќањето на само **15 отсто** од деградираното земјиште во неговата природна состојба може да спречи до **60 отсто од очекуваното истребување на видовите**.

Придобивките од реставрацијата се многубројни:

1. **Егзистенција и сиромаштија:** Се зголемува продуктивноста во земјоделството, се намалува сиромаштијата и се подобрува безбедноста на храната.
2. **Климатски промени:** Здравата почва и обновените шуми дејствуваат како природни складишта на јаглерод, со што директно се забавува глобалното затоплување.
3. **Екстремни временски услови:** Обновените екосистеми ја зголемуваат отпорноста на бури, поплави и суши.

Во моментот, земјите ширум светот имаат дадено ветување за **обновување на една милијарда хектари земја** (површина поголема од Кина). Сепак, за да биде ова успешно, мора да се сопрат главните двигатели на деградацијата. Враќањето на земјиштето без запирање на климатските промени е неефикасно, па затоа земјите од Г-20 мора да покажат лидерство во целата климатска агенда.

Улогата на образованието, заедницата и поединецот

За долгорочен успех на еколошките цели, еколошката едукација во 2026 година се смета за клучен столб. Интегрирањето на еколошките студии во наставните програми им овозможува на учениците да станат информирани граѓани кои ја разбираат поврзаноста меѓу човековите активности и природата. Еколошката писменост ги подготвува идните генерации да носат одржливи одлуки.

На терен, Светскиот ден на животната средина се одбележува преку **практични активности**:

- Иницијативи за садење дрвја и пошумување.
- Локални акции за чистење на отпадот.
- Едукативни семинари и дигитални кампањи за подигање на свеста.

Иако институциите ја даваат рамката, **вистинската моќ лежи кај поединецот**. Секоја мала акција е значајна. Преку секојдневни навики, како што се намалувањето на отпадот, заштедата на енергија и вода, и претпочитањето на одржлив транспорт, секој човек придонесува кон поголемата цел. Во дигиталната ера, социјалните медиуми дополнително ја засилуваат оваа порака, мотивирајќи ги луѓето да станат агенти на промената.

Заклучок

Светскиот ден на животната средина во 2026 година ја нагласува клучната неопходност од одбрана и одржување на нашата планета. Проблемите со деградацијата на земјиштето, сушата и опустинувањето не се несовладливи, туку се јасен повик за итна колективна акција.

Заедничката примена на научните знаења, промената на националните политики и трансформирањето на личните навики можат да донесат трајна и одржлива иднина за генерациите што следат. Наша должност е да го прифатиме овој повик и да работиме заедно за поздрава и поотпорна планета.

РЕФЕРЕНЦИ

- **Geneva Environment Network. (2024).** *World Environment Day: History, Themes and Global Impact*. Geneva: GEN. Достапно на: <https://www.genevaenvironmentnetwork.org/world-environment-day/>
- **Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2019).** *Special Report on Climate Change and Land: An IPCC Special Report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*. Geneva: IPCC.
- **Saudi Green Initiative (SGI). (2025).** *Combating Desertification and Land Degradation: National and Regional Roadmaps*. Riyadh: SGI Platforms.
- **United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD). (2022).** *The Global Land Outlook (GLO2): Land Restoration for Recovery and Resilience*. Bonn: UNCCD Secretariat.
- **United Nations Environment Programme (UNEP). (2024).** *World Environment Day 2024 / 5 June 2024: Our Land, Our Future*. Nairobi: UNEP. Достапно на: <https://www.unep.org/ietc/news/blogpost/world-environment-day%EF%BD%9C5-june-2024>
- **United Nations Environment Programme (UNEP). (2026).** *Global Action Guide: Accelerating Land Restoration and Drought Resilience*. Nairobi: UNEP / Kingdom of Saudi Arabia Host Committee.

Изготвил:

Оддел за здравствена промоција и следење на болести